

RALUCA DIANA PĂCURAR

THE SPOTIFY PHENOMENON

Raluca Diana Păcurar

Babes-Bolyai University, Faculty of History and Philosophy, Cluj, Romania.

Email: raluca.pacurar@stud.ubbcluj.ro

Abstract: In this article, I aim to review some key philosophical perspectives on music and then discuss the Spotify phenomenon. Music has long been a medium through which people connect and form relationships, evoking love and heartbreak. However, the impact of technology on the music industry warrants further examination. "The Playlist" is a highly engaging series that delves into the inner workings of Spotify and the minds behind its massive success. The series is expertly crafted and showcases the effort and ingenuity that went into creating this enigmatic and controversial platform. It is definitely worth the full attention of its audience.

Keywords: music, emotion, technology, industry, art, phenomenon, justice, morality, genius, team effort.

FENOMENUL SPOTIFY

Rezumat: În acest articol, îmi propun să trec în revistă câteva perspective filozofice cheie asupra muzicii și apoi să discut despre fenomenul Spotify. Muzica a fost mult timp un mediu prin care oamenii se conectează și formează relații, evocând dragostea și suferința. Cu toate acestea, impactul tehnologiei asupra industriei muzicale merită o examinare mai amănunțită. "The Playlist" este un serial extrem de captivant, care cercetează mecanismele interne ale Spotify și mințile din spatele succesului său masiv. Serialul este realizat cu măiestrie și prezintă efortul și ingeniozitatea care au stat la baza creării acestei platforme enigmatice și controversate, meritând cu siguranță toată atenția publicului.

Cuvinte-cheie: muzică, emoție, tehnologie, industrie, artă, fenomen, dreptate, moralitate, geniu, efort de echipă.

1. Introducere. Despre importanța muzicii în viața noastră

Termenul de muzică provine din greaca veche (mousike) reprezentând arta combinării notelor într-o formă plăcută estetic; este știința sunetelor și a organizării acestora conform unor sisteme privitoare la mod, tonalitate, ritm și integrarea lor într-o operă ulterioară¹. Însă aceasta nu este totul. Dimpotrivă, muzica reprezintă modalitatea universului de a înălța spiritul omenirii și de a-l inspira constant, prin intermediul acesteia fiind eternizate cele mai cunoscute povești de dragoste, iar viața celebrată așa cum se cuvine. Momentele în care reflectăm la ființa umană sunt revelatoare în sublinierea importanței majore pe care sunetele o au în viața noastră. Prin muzică emitem, simțim, relaționăm și trăim. Zgomotul reprezintă o formă de muzică haotică, în care vibrațiile neperiodice ale corpurilor sonore nu dețin o frecvență precisă, iar astfel nu alcătuiesc un sunet fundamental putând de la o anumită vibrație în sus cauza discomfort sau chiar leziuni ale nervului acustic². Însă și zgomotul are un rol predeterminat în cotidian; acesta poate fi considerat glasul dezordinii în lipsa căreia nu am mai putea aprecia serenitatea.

Frumusețea varietății atât de bogate a domeniului muzical este răspunzătoare pentru popularitatea de care se bucură aceasta din timpuri străvechi. Acum mai bine de 40 de mii de ani, strămoșii noștri se îndeletniceau cu fabricarea unor instrumente muzicale alcătuite din piatră pe care le utilizau cu scopul creării diverselor sunete, mai târziu în 1877 Thomas Alva Edison³ a revoluționat lumea prin crearea primului fonograf utilizat în premieră pentru înregistrarea cântecului "Mary had a little lamb", însă evoluția muzicii nu s-a oprit acolo⁴. Odată cu inventarea unor cilindre de ceară de către Thomas Edison, muzica a devenit un bun aflat la îndemâna doritorilor și a tuturor persoanelor care dețineau fonografe, putând asculta muzică în propriile lor saloane⁵. Odată cu dezvoltarea tehnologiei, au apărut gramofone, discuri de plastic, banda magnetică; inventarea celei din urmă fiind responsabilă pentru îmbunătățirea reală a stațiilor radio care au revoluționat destinul și calitatea performanțelor transmise prin

difuzare⁶. Din acel moment istoric, muzica a devenit complet accesibilă, putând fi ascultată concomitent de o sumedenie de oameni din locuri diferite. Crearea unor instrumente portabile precum MP3-ul, MP4 ori iPod-ul reprezentând temelia culturii pop care a exploatat mai departe posibilitatea largii difuzări a muzicii, integrând-o în opere artistice, cinematice, iar în final, cibernetice⁷. Era internetului a reprezentat o sumedenie de noi implicații privitoare la mersul lucrurilor. Începând cu secolul vitezei profund modernizat, în care factorul uman este supus unei continue schimbări și evoluții din perspectivă transumanistă și nu numai, noi posibilități se ivesc.

2. Perspective filosofice asupra muzicii

Muzica este un ajutor de nădejde și un element-cheie al existenței noastre, ale cărei puteri vindecătoare au capacitatea de a reduce puternicul sentiment de alienare și singurătate încercat de un număr îngrijorător de subiecți. În tradiția chineză, Confucius⁸ a considerat că rolul muzicii în ordinea unui univers bine organizat moral este esențial, în ideea conform căreia muzica și guvernul sunt două fețe ale aceleiași monede, astfel încât un guvernator pregătit să conducă statul trebuie să fie capabil să înțeleagă și aprecieze muzica⁹. Cu toate acestea, tradiția confucianistă nu este singura care oferă domeniului muzical o atentă preocupare. Întorcându-ne spre leagănul civilizației și culturii antice, spre teritoriul Eladei, însuși Platon¹⁰ a atribuit muzicii un rol special. El a văzut o corespondență între caracterul unei persoane și muzica ce îl reprezenta¹¹. Altfel spus, complexitatea unei melodii are un impact extrem de puternic direct asupra stării de spirit a individului, putând conduce în unele cazuri chiar și la depresie sau boală¹². Din perspectivă platoniciană, muzica reprezintă ecoul armoniei divine, în timp ce ritmul și melodia imită mișcările corpurilor cerești delimitând astfel muzica sferelor și reflectând ordinea morală a universului¹³. Muzica pământească este însă suspectă, Platon neavând încredere în puterea sa emoțională. Prin urmare, muzica trebuie să fie de genul potrivit, fiind important a se impune o cenzură din cauza faptului că unele calități senzuale ale anumitor genuri sunt peri-

culoase, sau cel puțin, astfel le consideră filosoful grec. Aristotel¹⁴, urmându-l pe Platon consideră că muzica are puterea de a modela caracterul uman și nu vede necesară impunerea unei cenzuri întrucât fericirea și plăcerea sunt doar două dintre calitățile oferite de muzică fiind valoroase atât pentru individ cât și pentru stat¹⁵. Pentru filosoful matematician german Gottfried von Leibniz¹⁶ muzica reflectă un ritm universal, o realitate fundamental matematică ce trebuie experimentată în minte drept o înțelegere subconștientă a relațiilor numerice¹⁷. Pe de altă parte, Georg Wilhelm Friedrich Hegel¹⁸ laudă facultățile discursive ale muzicii considerând că exprimă divinul și că aparține filosofiei. Hegel a recunoscut puterea deosebită a acesteia de a exprima magistral diversele nuanțe ale emoțiilor¹⁹. Precum Kant²⁰, Hegel a preferat muzica vocală în detrimentul celei instrumentale, deprecind muzica fără cuvinte ca fiind subiectivă și nedefinită. În viziunea hegeliană, esența muzicii este ritmul care își află omologul în sinele uman²¹. Ceea ce este original în viziunea lui Hegel este afirmația sa privitoare la faptul că muzica, spre deosebire de celelalte arte, nu are o existență independentă în spațiu, ritmul fundamental al muzicii fiind experimentat în interiorul ascultătorului²². Numeroasele viziuni enumerate mai sus au drept punct central, sublinierea importantului rol pe care muzica îl joacă în viețile noastre. Aceasta poate fi interpretată drept terapie, eliberare, subterfugiu, cunoaștere sau artă. În urma concisei enumerări anterioare ce a vizat diversele perspective filosofice din trecut privitoare la sensul muzicii și modul în care aceasta a fost utilizată și înțeleasă de indivizi, doresc să îndrept atenția cititorilor spre modul în care muzica este tratată în zilele noastre. Fenomenul Spotify este demn de analizat în următoarele rânduri.

3. The Playlist: Povestea Spotify și lupta pentru succes

Spotify este un furnizor suedez de servicii de streaming audio și media fondat la 23 aprilie 2006 de Daniel Ek²³ și Martin Lorentzon²⁴. Pe baza succesului răsunător de care s-a bucurat aplicația a fost scrisă cartea intitulată *Spotify Untold* de Sven Carlsson și Jonas Leijonhufvud. Mai târziu, în 2022 s-a produs miniseria-documentar intitulată *The*

Playlist creată pentru Netflix care relatează povestea ficționalizată a nașterii companiei și numeroasele provocări întâmpinate de echipa sa în încercarea de a o lansa pe piață. Există un start-up fondat într-o ceață de resentimente de un singur vizionar obsesiv dar carismatic. Există o luptă pentru a reuși și, în cele din urmă, există o victorie sălbatică care vine cu un preț scump²⁵. *The Playlist* reprezintă cu măiestrie eforturile reiterate ale unor minți geniale de a sfida industria muzicală și de a înfrânge odată pentru totdeauna puterea covârșitoare a studiourilor exercitată asupra muzicii după care tânjim cu toții.

În debutul serialului *The Playlist*, protagonistul lansează întrebarea deschisă: "Ce este cu adevărat muzica?". Răspunsul oferit de inventatorul Spotify este unul complex ce integrează partea tehnică a semnificației muzicii cu partea sa predominant emoțională: "din punct de vedere tehnic, este o serie de sunete înșirate care provoacă o reacție în mintea umană, dar din punct de vedere emoțional reprezintă cele mai frumoase amintiri". Pentru Daniel muzica a reprezentat dintotdeauna libertate, o scăpare din realitatea nesatisfăcătoare a vieții pe care o trăia, îmbibată de neajunsuri și greutate. În momentele în care dansa cu mama lui în sufragerie pe muzica Arethei Franklin²⁶ se elibera temporar din menghina vieții cotidiene, putând transcende situația dificilă materială de care dispuneau²⁷. Își aduce vivid aminte momentul în care a mers să îi cumpere mamei sale un disc drept cadou, iar când a ajuns la casă și a oferit toate monedele strânse, vânzătorul l-a privit cu scepticism. Acea întâmplare supărătoare s-a metamorfozat în revelația de mai târziu conform căreia nimeni nu ar trebui să dețină un astfel de control asupra muzicii, iar din acel moment, Daniel și-a propus să schimbe totul prevăzând cu un simț de vizionar neegalat, viitorul digitalizării²⁸. Documentarul este format din șase episoade care relatează viziunea fiecărei minți geniale ce a apărut integritatea Spotify și a crezut în potențialul companiei: vizionarul, capul industriei, reprezentantul legii, IT-istul, partenerul și, în cele din urmă artistul. Episodul întâi zugrăvește fundalul social din care se înalță Daniel Ek, fiind prins între o slujbă pentru care este supracalificat și dorința de a avansa din punct de vedere al job-ului aplicând la Google²⁹. Din cauza faptului că nu deține diplomă care să

atestă absolvirea unor studii superioare, Google îi va trimite o scrisoare în care îi refuză aplicarea. Utilizând frustrarea de a nu fi suficient de bun pentru California în ciuda talentului său incontestabil, Daniel are ideea genială de a înființa Spotify din dorința de a demonstra că tinerii programatori suedezi se află la nivelul marilor companii americane, dar și pentru a contracara site-ul de piratare online Pirate Bay. În ciuda obstacolelor larg răspândite din industria muzicală, episodul culminează cu o secvență în care el și programatorii săi relatează în cele din urmă lumii despre compania proaspăt înființată ce le va permite tuturor să asculte orice melodie în mod gratuit și cu evidente îmbunătățiri față de site-ul de piratare concurent³⁰.

Serialul devine un spectacol demn de vizualizat și extrem de interesant pe măsură ce șirul naratorilor precede alternanța viziunilor radical diferite ale celor șase factori umani integranți succesului platformei. Episodul doi este relatat din perspectiva directorului de muzică de la o casă de discuri și CD-uri care fiind îngrozit de dezastrul potențialei distrugerii a întregii industrii muzicale ajunge să facă un parteneriat cu Daniel Ek³¹. Pe fondul procesului juridic dintre Pirate Bay și casa de discuri pe care o reprezintă Per Sundin, în care cel din urmă este acuzat de egoism, corupție și aviditate financiară, opinia publică tinde să apere site-ul Pirate Bay și pe ai săi tineri creatori, întrucât aceștia se autoproclamă justițieri ai dreptății al căror scop este de a eradica prețurile atât de costisitoare ale CD-urilor, dar și reiterarea gratuității muzicii³². Constrâns de opiniile celor dragi și colapsarea industriei în care a activat zeci de ani dar și de recurgerea la concedierea a peste șaiszeci de subalterni, cu scepticism, orgoliu și oarecare teamă, Per Sundin ajunge să îi ofere lui Daniel posibilitatea de a explica viziunea sa asupra gratuității muzicii. Tânărul programator reușește să îl convingă pe Sundin datorită planului său de afaceri bine structurat și conceptului inovator asupra site-ului Spotify care reprezintă un colț de urgență a trecutului cu viitorul placat sub auspiciul puternicei digitalizări. Pentru Daniel Ek, Spotify desemnează produsul talentului de geniu al programatorilor combinat cu viziunea sa proprie transfrontalieră ce combină magistral tradiția pieselor din trecut cu puterea momentului și guvernarea cibernetică a viitorului.

Pe scurt, *combinarea sufletului CD-urilor și al vinilurilor cu ceea ce e instantaneu digital*³³.

Cel de-al treilea episod al mini-seriei dezvăluie spectatorilor persoana care a reprezentat veriga eficientă în vederea compromisului cu casele de discuri; și-anume avocata Petra Hansson³⁴. Pentru ca Spotify să vadă lumina zilei, o pleiadă de persoane s-au implicat în demersurile aferente, însă reprezentanta legii a cunoscut mai bine decât oricine slăbiciunile competitorilor săi dar și ale instanței juridice. Casele de discuri urăsc cel mai tare schimbarea, iar cei din domeniul IT urăsc cel mai tare compromisul astfel încât, pentru ca cele două părți să fuzioneze au fost nevoie de numeroase străduințe³⁵. Martin Lorentzon co-fondatorul Spotify este cel care o convinge pe Petra Hansson să se alăture echipei; Spotify urmând să devină prima companie de online streaming complet legală. La început avocata privește alăturarea sa la Spotify drept un conflict de interese având în vedere faptul că job-ul ei din cadrul companiei de unde va fi cooptată este acela de a lucra pentru casele de discuri și de a le apăra în cazul proceselor intentate. Însă Martin soluționează dilema, propunându-i să o angajeze cu normă întreagă și oferindu-i oricâtă libertate de acțiune ar avea nevoie. Hansson lucrează la una dintre cele mai bune firme de avocatură din Scandinavia unde urmează să devină partener senior, însă mediul misogin care o înconjoară, în care este constant subestimată în ciuda performanțelor uluitoare reprezintă factorul determinant în cadrul alegerii sale ulterioare. Schimbarea de scenariu pe care o va efectua reprezintă metaforic un salt nebunesc și îndrăzneț în abis. Încrederea pe care alege să o ofere echipei de tineri brilanți din cadrul Spotify va fi cea care la final o va asigura de corectitudinea deciziei sale curajoase.

Al patrulea episod este guvernat de perspectiva narativă a codificatorului a cărui minte lucrează în algoritmi și limbaje de programare lipsite de ambiguități³⁶. Pentru Andreas Ehn programarea face parte din propriul său ADN fiind o prelungire care îi facilitează comprehensiunea lumii din jur. Din punctul IT-istului de vedere realitatea este fragilă, nefocalizată și incompletă, în timp ce lumea binară reprezintă perfecțiunea datorită valorilor de unu și zero care o alcătuiesc. Prin intermediul talentului său înnăscut și a genialității cu

care a fost înzestrat, Andreas reușește să sincronizeze redarea oricărei piese de pe Spotify cu apăsarea butonului de play; problemă pe care Daniel încercase să o eradicaze în nenumărate rânduri și care clasează Spotify cu mult deasupra site-ului Pirate Bay³⁷. Andreas Ehn devine primul angajat al Spotify după Martin Lorentzon (co-fondatorul companiei) care se va ocupa de angajarea celor mai buni și talentați programatori din țară cu scopul atingerii performanțelor mult dorite. Unul dintre motivele răsunătoare ale succesului Spotify a constatat în viteza sa de adaptare cu privire la dorințele utilizatorilor site-ului. Andreas Ehn este cel care a venit cu soluția mult râvnită care rezolva problema celor 500 de milisecunde întârziere între alegerea unei anumite piese din aplicație și redarea ei automată. În ciuda tensiunilor create între Daniel și Andreas pe baza cerințelor aproape imposibile ale celui dintâi cu privire la perfecționarea Spotify, Andreas reușește să găsească soluția ideală simțindu-se inspirat de luminile unui semafor.

Martin Lorentzon este protagonistul penultimului episod al seriei *The Playlist*, omul în lipsa căruia Spotify nu s-ar mai fi înființat. Cu o personalitate puternică, debordantă, o apetență spre risc și o intuiție acurată, Martin decide faptul că trebuie să înceapă un parteneriat cu Daniel Ek³⁸. În urma unei sesiuni de brainstorming în cadrul unui cazino, Daniel și Martin ajung la concluzia conform căreia oferirea unui serviciu de ascultare a muzicii gratuite la un alt nivel ar fi începutul perfect pentru a pune bazele companiei de succes. Mintea lui Martin, după cum el însuși recunoaște, este pe alocuri nevrotică, funcționând diferit față de cea a majorității oamenilor în sensul în care ceea ce poate părea o totală nebunie pentru Daniel de pildă, este perfect normal pentru Martin. Episodul cinci ne relevă lumea afacerilor din prisma genialității riscante a antreprenorului extrovertit care intuiește cu precizie și jovialitate cursul lucrurilor. O altă calitate de care se bucură finanțatorul Spotify constă în discursul persuasiv prin intermediul căruia reușește să salveze compania de la falimentare înainte de a fi scoasă pe piață, prin convingerea unor capitaliști de risc să devină asociați³⁹. Mai târziu, în cadrul unei întâlniri de afaceri, un alt antreprenor de succes îi spune că există o mare posibilitate ca Martin să sufere de ADHD și că acest aspect este unul destul de comun

în rândurile persoanelor care lucrează în domeniul tehnologiei. Respectivul moment reprezintă un soi de *wake up call* pentru Lorentzon care până atunci și-a considerat personalitatea pur și simplu diferită și dezinhibată. Din acel punct, Martin se întreabă care este granița dintre autenticitatea sa și efectele respectivului sindrom. Însă, în urma unei întâlniri cu impresarul faimoasei cântărețe Taylor Swift își va da seama că ceea ce trebuie să facă e să rămână, de fapt, fidel propriei sale intuiții și gândiri.

Cântăreața Bobbi T își împărtășește experiența cu Spotify în ultimul episod al seriei Netflix. Bobbi T și Daniel Ek se cunosc din copilărie, fiind foști colegi de clasă iar Daniel s-a proclamat admirator al talentului ei de netăgăduit participând la câteva dintre concertele sale. Însă reala problemă apare în momentul în care după ani de la lansarea Spotify, timp în care fondatorii acestuia s-au îmbogățit simțitor, Bobbi T alături de alți cântăreți locali se află în imposibilitatea de a-și plăti chiria locuinței⁴⁰. Comoditatea și saturația aplicației pe piață forțează publicul la tăcere în privința exploatarei artiștilor de fiecare dată când este utilizată, iar în ciuda multiplelor vizualizări, artiștii de pe Spotify nu sunt remunerați în conformitate: *zece oameni care fac cei mai mulți bani din Suedia sunt de la aceeași companie de streaming, chiar dacă artiștii care produc muzica pentru platforma lor abia supraviețuiesc*⁴¹.

Punctul central al episodului final se concentrează asupra schițării unui Daniel Ek izolat de bogăție, fragil și egocentric, care a pierdut complet din vedere scopul inițial pentru care Spotify a fost creat⁴². Finalul este unul care îmbie spectatorul la reflecție, deși este cu totul imaginat reprezintă dialogul mult așteptat dintre artist și industrie, dintre muncă și exploatare, dintre lupta pentru îmbogățire și lupta pentru supraviețuire. Utilizarea acestor antinomii produce efectul scontat de șoc cultural, lăsând spectatorul cu și mai multe întrebări nesoluționate.

4. Concluzii

Spre a conchide, muzica reprezintă liantul dintre trecut, prezent și viitor; puntea stabilă dintre tradiție și inovație, respectiv punctul de

închegare al societății. Prin intermediul acesteia oamenii se cunosc, se adună și relaționează, simțind și trăind. Desigur că poate fi folosită ca orice alt aspect de care beneficiază întreaga umanitate în scopuri proprii, egoiste ori perfide. Însă acesta nu este adevăratul ei rol. Consider că responsabilitatea muzicii ține de capacitatea sa de înălțare a spiritului și închegare armonioasă cu ființa. Muzica reprezintă terenul fertil propice al răspândirii emoțiilor de orice natură și eliberării negativității. Serialul *The Playlist* este revelator în sensul demonstrării efectelor pe care deținerea de către o singură companie a unui oarecare monopol asupra muzicii le are. Aceste efecte pot fi, într-adevăr dezastruoase. Serialul este un exemplu perfect și în sensul sublinierii consecințelor digitalizării tuturor industriilor și a modului în care tehnologia și avuția pot corupe intențiile bune.

Note:

¹ <https://www.qdictionar.com/definitie-dex/muzica.php>

² George Buican, *Elemente de acustica muzicala* (Bucuresti: Editura Tehnica, 1958).

<https://www.rasfoiesc.com/hobby/muzica/Sunet-muzical-si-zgomot97.php>

³ Thomas Alva Edison a fost un important inventator și om de afaceri american al sfârșitului de secol XIX și început de secol XX. A fost cunoscut și ca "Magicianul din Menlo Park", fiind și cel mai prolific inventator al timpului prin aplicarea practică a descoperirilor științifice.

⁴ *** "Sweet Sounds: How Our Ancestors Listened To Music", *Ancestry*, Oct. 27, 2015

<https://www.ancestry.com/corporate/blog/how-our-ancestors-listened-to-music> Accessed 3 November 2022.

⁵ *** "Sweet Sounds: How Our Ancestors Listened To Music", *Ancestry*, Oct. 27, 2015

<https://www.ancestry.com/corporate/blog/how-our-ancestors-listened-to-music> Accessed 3 November 2022.

⁶ Ibidem,

⁷ Gordon Epperson, "Music", *Encyclopedia Britannica*. 31 Aug. 2022 <https://www.britannica.com/art/music>, Accessed 3 November 2022.

⁸ Confucius a fost un filozof chinez, născut în regiunea Lu, filozof care a influențat decisiv gândirea asiatică.

⁹ Gordon Epperson, "Music", *Encyclopedia Britannica*. 31 Aug. 2022 <https://www.britannica.com/art/music>, Accessed 3 November 2022.

¹⁰ Platon a fost un filozof al Greciei antice și fondatorul Academiei din Atena. Este considerat figura pivotantă pentru dezvoltarea filosofiei, în special a tradiției Occidentale.

¹¹ Gordon Epperson, "Music", *Encyclopedia Britannica*. 31 Aug. 2022 <https://www.britannica.com/art/music>, Accessed 3 November 2022.

¹² Gordon Epperson, "Music", *Encyclopedia Britannica*. 31 Aug. 2022 <https://www.britannica.com/art/music>, Accessed 3 November 2022.

¹³ Gordon Epperson, "Music", *Encyclopedia Britannica*. 31 Aug. 2022 <https://www.britannica.com/art/music>, Accessed 3 November 2022.

¹⁴ Aristotel este unul dintre cei mai importanți filosofi ai Greciei Antice, clasic al filosofiei universale, spirit enciclopedic, fondator al școlii peripatetice.

¹⁵ Gordon Epperson, "Music", *Encyclopedia Britannica*. 31 Aug. 2022 <https://www.britannica.com/art/music>, Accessed 3 November 2022.

¹⁶ Gottfried von Leibniz a fost un filozof și matematician german, unul din cei mai importanți filozofi de la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul celui de al XVIII-lea, unul din întemeietorii iluminismului german și important continuator al cartezianismului.

¹⁷ Gordon Epperson, "Music", *Encyclopedia Britannica*. 31 Aug. 2022 <https://www.britannica.com/art/music>, Accessed 3 November 2022.

¹⁸ Georg Wilhelm Friedrich Hegel a fost un filozof german, principal reprezentant al idealismului în filosofia secolului al XIX-lea.

¹⁹ Gordon Epperson, "Music", *Encyclopedia Britannica*. 31 Aug. 2022 <https://www.britannica.com/art/music>, Accessed 3 November 2022.

²⁰ Immanuel Kant a fost un filozof german, unul din cei mai mari gânditori din perioada iluminismului în Germania. Prin fundamentarea idealismului critic, a exercitat o enormă influență asupra dezvoltării filosofiei în timpurile moderne.

²¹ Gordon Epperson, "Music", *Encyclopedia Britannica*. 31 Aug. 2022 <https://www.britannica.com/art/music>, Accessed 3 November 2022.

²² Gordon Epperson, "Music", *Encyclopedia Britannica*. 31 Aug. 2022 <https://www.britannica.com/art/music>, Accessed 3 November 2022.

²³ Daniel Ek este un antreprenor și tehnolog miliardar suedez. El este co-fondatorul și CEO al serviciului de streaming muzical Spotify.

²⁴ Sven Hans Martin Lorentzon este un antreprenor suedez și co-fondator al Tradedoubler și Spotify.

²⁵ Stuart Heritage, „The Playlist review – stick with it for the brain-breakingly weird ending”, *The Guardian*. October 13, 2022

<https://www.theguardian.com/tv-and-radio/2022/oct/13/the-playlist-review-netflix-daniel-ek-spotify>

²⁶ Aretha Louise Franklin a fost o cântăreață americană faimoasă.

²⁷ Per-Olav Sørensen, Hallgrim Haug, *The Playlist, Netflix* (2022)

<https://www.imdb.com/title/tt11564258/>

²⁸ Per-Olav Sørensen, Hallgrim Haug, *The Playlist, Netflix* (2022)

<https://www.imdb.com/title/tt11564258/>

²⁹ Per-Olav Sørensen, Hallgrim Haug, *The Playlist, Netflix* (2022)

<https://www.imdb.com/title/tt11564258/>

³⁰ Stuart Heritage, „The Playlist review – stick with it for the brain-breakingly weird ending”, *The Guardian*. October 13, 2022

<https://www.theguardian.com/tv-and-radio/2022/oct/13/the-playlist-review-netflix-daniel-ek-spotify>

³¹ Stuart Heritage, „The Playlist review – stick with it for the brain-breakingly weird ending”, *The Guardian*. October 13, 2022

<https://www.theguardian.com/tv-and-radio/2022/oct/13/the-playlist-review-netflix-daniel-ek-spotify>

³² Per-Olav Sørensen, Hallgrim Haug, *The Playlist, Netflix* (2022)

<https://www.imdb.com/title/tt11564258/>

³³ Per-Olav Sørensen, Hallgrim Haug, *The Playlist, Netflix* (2022)

<https://www.imdb.com/title/tt11564258/>

³⁴ Ibidem.

³⁵ Ibidem.

³⁶ Per-Olav Sørensen, Hallgrim Haug, *The Playlist, Netflix* (2022)

<https://www.imdb.com/title/tt11564258/>

³⁷ Ibidem.

³⁸ Ibidem.

³⁹ Per-Olav Sørensen, Hallgrim Haug, *The Playlist, Netflix* (2022)

<https://www.imdb.com/title/tt11564258/>

⁴⁰ Per-Olav Sørensen, Hallgrim Haug, *The Playlist, Netflix* (2022)

<https://www.imdb.com/title/tt11564258/>

⁴¹ Ibidem.

⁴² Stuart Heritage, „The Playlist review – stick with it for the brain-breakingly weird ending”, *The Guardian*. October 13, 2022

<https://www.theguardian.com/tv-and-radio/2022/oct/13/the-playlist-review-netflix-daniel-ek-spotify>

Bibliografie

*** 2015. "Sweet Sounds: How Our Ancestors Listened To Music". *Ancestry*. October 27. <https://www.ancestry.com/corporate/blog/how-our-ancestors-listened-to-music> Accessed 3 November 2022.

Buican, George. 1958. *Elemente de acustica muzicala* (Bucuresti: Editura Tehnica), 10.

<https://www.rasfoiesc.com/hobby/muzica/Sunet-muzical-si-zgomot97.php>

Epperson, Gordon. 2022. "Music". *Encyclopedia Britannica*. 31 Aug. <https://www.britannica.com/art/music>. Accessed 3 November 2022.

Heritage, Stuart. 2022. „The Playlist review – stick with it for the brain-breakingly weird ending”. *The Guardian*. October 13.

<https://www.theguardian.com/tv-and-radio/2022/oct/13/the-playlist-review-netflix-daniel-ek-spotify>

Sørensen, Per-Olav, Hallgrim Haug. 2022. *The Playlist*. Netflix. <https://www.imdb.com/title/tt11564258/>